

Odpovědnost zprostředkovatelů za protiprávní projevy na internetu: Hrozí nám soukromá cenzura?*

Liability of Intermediaries for Unlawful Speech on the Internet: Are We at Risk of Private Censorship?

Marie Poppeová**

Abstrakt

Článek se zabývá podmínkami odpovědnosti zprostředkovatelů za protiprávní projevy třetích osob na internetu a zároveň i jejich odpovědností za nepřipustné omezování svobody projevu. Těmito dvěma rovinami regulace zprostředkovatelů, jakožto soukromých subjektů, státy fakticky přenášejí část svých mezinárodních lidskoprávních závazků, které plynou zejména ze svobody projevu, práva na respektování soukromého a rodinného života, zákazu diskriminace, ale i dalších hodnot. Pro zajištění rovnováhy mezi protichůdnými zájmy spojenými s výkonem práv a svobod na internetu je nezbytné, aby státy přijaly právní úpravu, která bude dostatečně určitě vymezovat povinnosti zprostředkovatelů. V opačném případě se státy mohou jejich prostřednictvím dopouštět tzv. soukromé cenzury. S ohledem na přeshraniční charakter internetu by se povinnosti kladené na zprostředkovatele neměly napříč státy zásadně lišit. Jedním z harmonizačních prvků v evropském kontextu je judikatura Evropského soudu pro lidská práva. Autorka proto analyzuje jeho relevantní rozsudky a zkoumá, zda obsahují konkrétní kritéria, která by měla regulace zprostředkovatelů na vnitrostátní úrovni zohledňovat či zda se jedná o hodnocení ad hoc.

Klíčová slova

Internet; nenávistné projevy; protiprávní projevy; odpovědnost; zprostředkovatelé; svoboda projevu; cenzura; Evropský soud pro lidská práva.

Abstract

The article addresses the parameters surrounding the liability of internet intermediaries in relation to the unlawful expressions made by third parties online, as well as their responsibility for potential violation of freedom of expression. The author presents these two aspects of regulation of intermediaries as private entities that secure some of international human rights obligations delegated to them by states. These obligations primarily arise from the freedom of expression, the right to respect for private and family life, the prohibition of discrimination, and other fundamental values. In order to strike a balance between the competing interests associated with the exercise of rights and freedoms on the internet, it is crucial for states to enact legislation that clearly outlines

* Tento článek vznikl na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v rámci projektu Soudy a soudci (MUNI/A/1426/2022) podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2023.

** Mgr. Marie Poppeová, doktorandka, Katedra ústavního práva a politologie, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Ph.D. student, Department of Constitutional Law and Political Science, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: Marie.Poppeova@law.muni.cz

the responsibilities of intermediaries. Otherwise, states may engage in so-called private censorship. Given the transnational nature of the internet, it is preferable for these responsibilities to be relatively consistent across states. One harmonizing factor within the European context is the jurisprudence of the European Court of Human Rights. Consequently, the author examines the relevant judgments of the court and analyses whether they contain specific criteria that national-level intermediary regulations should consider or whether it is a question of an ad hoc assessment.

Keywords

Internet; Hate Speech; Unlawful Expressions; Liability; Intermediaries; Freedom of Expression; Censorship; European Court of Human Rights.

Úvod

Internet si v průběhu posledních několika desítek let vydobyl nezastupitelné místo prakticky ve všech aspektech fungování naší společnosti.¹ Jeho význam se postupně odráží i v množství právních pramenů. Evropský soud pro lidská práva (ESLP) ve své judikatuře například konstatoval, že se internet stal jedním ze základních prostředků pro výkon individuálních práv a svobod, zejména práva na informace a svobody projevu.² Ještě o krok dál zašla Rada pro lidská práva při OSN, která jej označila dokonce za nedílnou součást práva na svobodu projevu.³ Zcela unikátní postavení pak mají sociální sítě,⁴ což v minulosti reflektoval i Ústavní soud.⁵

Ruku v ruce s nepopíratelnými přínosy však internet a sociální sítě svou povahou vytváří prostor pro nežádoucí jevy, které mohou vést až k porušování práv a svobod jednotlivců či skupin osob a ohrožovat i další hodnoty včetně samotné podstaty demokratické společnosti.⁶ Z těchto důvodů rostou požadavky na regulaci činností, které se ve virtuálním prostředí odehrávají.⁷ Pro právo jako relativně strnulý normativní systém je přitom obtížné adekvátně reagovat na překotný vývoj internetu.⁸ Specifickým fenoménem, který je v kontextu

¹ WIELEC, M. Fake News as an Important Factor in Digital Platforms' and Social Media's Impact on the Guarantees of Freedom of Expression and the Truth of Information. In: WIELEC, M. (ed.). *The Impact of Digital Platforms and Social Media on the Freedom of Expression and Pluralism: Analysis on Certain Central European Countries*. Ferenc Mádl Institute of Comparative Law; Central European Academic Publishing, 2021, s. 9–10. DOI: <http://doi.org/10.54237/profnct.2021.mwsm>

² Viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. 12. 2015, ve věci *Cengiz a další proti Turecku*, č. stížnosti 48226/10, 14027/11, body 49 a 52.

³ Human Rights Council. The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet. *United Nations* [online]. 2016 [cit. 31. 7. 2023]. Dostupné z: https://digitallibrary.un.org/record/845728/files/A_HRC_32_L.20-EN.pdf?ln=en

⁴ DAITTS, M. Social Media, Populism, and Migration. *Media and Communication* [online]. 2020, roč. 8, č. 4, s. 73–83 [cit. 31. 7. 2023]. DOI: <https://doi.org/10.17645/mac.v8i4.3212>

⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. III. ÚS 3844/13, bod 39.

⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 6. 2015, ve věci *Delfi proti Estonsku*, č. stížnosti 64569/09, bod 110.

⁷ POLČÁK, R., PÚRY, F., HARAŠTA, J., MYŠKA, M., STUPKA, V. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 9.

⁸ Charakteristické znaky internetu a jejich význam z pohledu působnosti práva jsou podrobně rozvedeny například v POLČÁK, R. (ed.). *Právo informačních technologií*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 30–41.

internetu a sociálních sítí zároveň poměrně těžko uchopitelným, jsou nenávistné a jiné protiprávní projevy. Jejich kriminalizace je přitom společensky i politicky poměrně kontroverzním tématem právě s ohledem na jejich typicky verbální povahu. Nesouhlas s hmotněprávní úpravou souvisejících trestných činů, resp. trestů za ně, vyjádřil v podmínkách České republiky například i nejvyšší státní zástupce Igor Stríž. Konkrétně uvedl, že by za verbální trestné činy neměl hrozit trest odnětí svobody, neboť se jedná o nenásilnou kriminalitu.⁹ Za zmínku stojí i spíše symbolický pokus o zrušení § 356 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, tedy o dekriminální činu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo omezování jejich práv a svobod, který iniciovalo hnutí SPD před volbami do Poslanecké sněmovny 2021.¹⁰ Toto hnutí se přitom již od roku 2015 pravidelně objevuje ve zprávách Ministerstva vnitra o extremismu a předsudečné nenávisti jako přední představitel pravicově extremistické scény.¹¹

Na podzim roku 2022 opět rozvířila veřejnou debatu ohledně možných dopadů nenávistných projevů sdílených i přes sociální sítě a odpovědnosti za ně tragická událost, která se odehrála na Slovensku. Útočník v podvečer 12. října zastřelil před bratislavským barem Tepláreň dva muže a zranil jednu ženu. Některé zdroje uvádějí, že motivem vraždy byla nenávist k osobám jiné rasy a sexuálním menšinám. Tu měl útočník již dříve manifestovat na sociální síti s tehdejší názvem Twitter (nyní X).¹² Otec útočníka, který v minulosti kandidoval za stranu Vlast', známou pro své proruské postoje a dezinformační a nenávistnou rétoriku, se poté snažil činy svého syna relativizovat mimo jiné v rozhovoru s trestaným neonacistou Marianem Kotlebou.¹³ V reakci na střelbu slovenská prezidentka Zuzana Čaputová zdůraznila, že politici a političky jsou odpovědní za to, co jejich přičiněním ve veřejném prostoru zazní.¹⁴ V návaznosti na událost vznikla petice vyzývající politiky a političky, aby přispívali k zamezení šíření nenávisti. Petice obsahuje mimo jiné požadavky na zefektivnění boje s extrémismem v online prostředí ze strany orgánů činných v trestním řízení.¹⁵

⁹ MACHOVÁ, M. Stríž k podpoře invaze: Dejme si hranice, drakonické tresty nechceme. *Seznam Zprávy* [online]. 26. 2. 2022 [cit. 31. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-striz-k-podpore-invaze-dejme-si-hranice-drakonicke-tresty-nehceme-190632>

¹⁰ Sněmovní tisk č. 1232. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. 2021, 8. volební období [cit. 31. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=1232&CT1=0>

¹¹ Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2022. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2023 [cit. 31. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

¹² ZDÚT, M., OSVALDOVÁ, L. Útočníka zo Zámockej našli mŕtveho, k streľbe sa prihlásil na Twitteri, pár hodín predtým zverejnil manifest proti židom a LGBTI. *Denník N* [online]. 13. 10. 2022 [cit. 31. 7. 2023]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/3052833/k-strelbe-na-zamockej-sa-prihlasil-muz-na-twitteri-par-hodin-predtym-zverejnil-manifest-proti-zidom-a-lgbti/>

¹³ Tragická udalosť ktorá sa udiala 12. októbra 2022 pred podnikom Tepláreň v Bratislave na Zámockej ul. *YouTube* [online]. 2022 [cit. 31. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bAllFDWY5Cg>

¹⁴ ČAPUTOVÁ, Z. [Zuzana Čaputová]. Myslím na nevinné obete včerajšej streľby v Bratislave [...]. *Facebook* [online]. 13. 10. 2022 [cit. 31. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/zcaputova/posts/pfbid0r3BypxwZ9WBmaGyRG5gqefM1PSNXbXRBmBe5dLf3ysZTcY9G3cRFGLREiNrjCa7v1>

¹⁵ IDE NÁM O ŽIVOT – výzva vláde a parlamentu. *Moja petícia* [online]. 23. 10. 2022 [cit. 31. 7. 2023]. Dostupné z: <https://inin.sk/peticia>

V podobné situaci jako Slovensko se však nachází i Česká republika. „Ukrajinci se tady začínají množit, jedna demonstrace za druhou“, „pět tisíc zraněných, špinavejch Ukrajinců, ty vole“, „kdo z vás bude ochotnej postavit se jim ve stejnej den na odpor?“ I takové výroky zazněly v jednom z videí, které na sociálních sítích sdíleli známí čeští dezinformátoři Patrik Tušl a Tomáš Čermák. Prvnímu ze jmenovaných potvrdil Krajský soud v Praze v prosinci 2022 deseti-měsíční trest odnětí svobody za trestný čin hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob a za podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. Druhý zmíněný byl za stejný trestný čin odsouzen k trestu odnětí svobody v téže délce, avšak s podmíněným odkladem na dva roky. Nejvyšší soud jejich dovolání odmítl, načež se oba obrátili na Ústavní soud.¹⁶ Opět tak vyvstala otázka hranice svobody projevu, a jak tuto hranici vnímá nejen právo samotné, ale i jeho adresáti.¹⁷ Již od počátku války na Ukrajině přitom Nejvyšší státní zastupitelství upozorňovalo na trestněprávní rovinu nenávistných projevů sdílených na internetu.¹⁸ Obdobné stanovisko zaujalo i v návaznosti na eskalaci války mezi Izraelem a Hamásem v roce 2023 a šířením sloganu „*From the river to the Sea, Palestine will be free*“.¹⁹ A s dalšími příklady by se dalo pokračovat.

V souvislosti s výskytem nenávistných projevů v online prostředí však nelze pozornost zaměřovat pouze na jednotlivce. Významnými aktéry jsou totiž i další soukromé (nestátní) subjekty, které poskytují služby informačních společností.²⁰ Jejich prostřednictvím pak mohou ostatní uživatelé internetu vstupovat do informační sítě a díky nim zde probíhá tvorba, zpracování či výměna informací.²¹ Typicky se bude jednat o společnosti provozující různé internetové platformy, sociální sítě, vyhledávače atp.²² Pro účely tohoto článku budu používat souhrnné označení „zprostředkovatelé“. Výjimečně může být za zprostředkovatele považována i fyzická osoba.²³ Některé závěry článku proto mohou být přílehlavé pouze pro určitý typ zprostředkovatelů a v takovém případě budou rozdíly výslovně uvedeny. Jsou to právě zprostředkovatelé, kteří mají k obsahu sdílenému uživateli internetu nejbližší, čehož

¹⁶ Čermák a Tušl podali stížnost v kauze výroků o Ukrajincích. *České noviny* [online]. 23. 10. 2023 [cit. 30. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/tiskove/zpravy/cermak-a-tusl-podali-stiznost-v-kauze-vyroku-o-ukrajincich/2430570>

¹⁷ CIROKOVÁ, K. Odvolací soud rozhodl: Tušl zpět do vězení, Čermák na svobodu. *Seznam Zprávy* [online]. 21. 12. 2022 [cit. 30. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauly-odvolaci-soud-rozhodl-tusl-zpet-do-vezeni-cermak-na-svobodu-221836>

¹⁸ STŘÍŽ, I. Informace k možným trestněprávním limitům svobody projevu ve vztahu k situaci na Ukrajině. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. 26. 2. 2022 [cit. 31. 7. 2023]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/informace-k-moznym-trestnepravnim-limitum-svobody-projevu-ve-vztahu-k-situaci-na-ukrajine/>

¹⁹ MALÝ, P. Stanovisko NSZ: Závažnější jednání reagující na dění v Izraeli mohou být trestná. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. 1. 12. 2023 [cit. 1. 12. 2023]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/stanovisko-nsz-zavaznejsi-jednani-reagujici-na-deni-v-izraeli-mohou-byt-trestna/>

²⁰ POLČÁK, 2018, op. cit., s. 73–77.

²¹ POLČÁK, R. Odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti (ISP). *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 23, s. 837–841.

²² Povahou sociálních sítí se podrobněji zabýval např. článek HANYCH, M., PIVODA, M. Facebook, Twitter a YouTube jako garanti svobodného projevu? Kritika současného systému notice-and-takedown. *Revue pro právo a technologie* [online]. 2017, č. 16 [cit. 31. 7. 2023]. DOI: <https://doi.org/10.5817/RPT2017-2-11>

²³ Viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 5. 2023, ve věci *Sanchez proti Francii*, č. stížnosti 45581/1588.

si jsou státy vědomy. Právě na ně se proto soustředí výrazná pozornost. To však předpokládá poměrně citlivý přístup, neboť nedostatečná či naopak příliš přísná právní úprava může představovat riziko zejména pro ochranu svobody projevu.

Článek se zaměřuje na regulaci zprostředkovatelů, ke které v evropském kontextu dochází především prostřednictvím stanovení jejich odpovědnosti. Identifikuji rizika, která se pojí na jedné straně s odpovědností za protiprávní projevy třetích osob a na straně druhé s odpovědností za nepřipustné omezování svobody projevu. Vycházím z předpokladu, že zprostředkovatelé mohou stanovit, jaké projevy budou tolerovat a jaké nikoli. Je pak na samotných uživatelích, zda jsou pro ně takové podmínky přijatelné a zda se zprostředkovateli dobrovolně vstoupí do smluvního vztahu. Státy však mají v rámci plnění pozitivních závazků plynoucích mimo jiné z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Úmluva) povinnost upravovat i vzájemné vztahy mezi jednotlivci. Tato úprava musí nicméně dosahovat určité kvality, aby plnila svůj účel a byla vymahatelná. Jestliže tomu tak není, pak se stát svou nečinností nepřímo podílí na porušování lidských práv zprostředkovateli, avšak nemůže se odvolávat pouze na jejich odpovědnost. S ohledem na přeshraniční charakter internetu by se přitom regulace neměla napříč nejen evropskými státy zásadně lišit. V této souvislosti proto analyzuji přístup ESLP a hodnotím, zda jsou východiska daná jeho judikaturou pro státy dostatečným vodítkem k tomu, jak má vnitrostátní úprava odpovědnosti vypadat, aby zprostředkovatelům umožňovala vyvažovat protichůdné zájmy a nedocházelo jejich prostřednictvím k porušování práv včetně tzv. soukromé cenzury, jejíž podstata bude vysvětlena níže.

Judikatura ESLP je, co se týče nenávistných či jiných protiprávních projevů, poměrně bohatá. Je však důležité určit, v jakém kontextu a v jakém rozsahu ji chceme zkoumat. Pokud se zaměříme pouze na odpovědnost za nenávistné a jiné protiprávní projevy na internetu jiných subjektů, než jsou jejich přímí autoři, okruh relevantních rozhodnutí se nám podstatně zúží. Ta jsem proto analyzovala všechna, přičemž jsem je vyhledala ze dvou různých zdrojů – HUDOC a *eslp.justice.cz*. Použila jsem jak filtrování podle hesla „hate speech“ a ruční procházení (*eslp.justice.cz*), tak filtrování prostřednictvím fulltextu s klíčovými slovy jako „internet“, „hate speech“, „liability“, „online“, „speech“, „unlawful“, „defamatory“, „incitement“, „violence“, „intermediary“, a to v různých kombinacích (HUDOC). Relevantnost rozsudků jsem následně posuzovala i na základě skutkových okolností jednotlivých případů.

Pro komplexní zhodnocení však bylo třeba částečně vycházet i z judikatury obecnější, například týkající se nenávistných projevů mimo internet, jiného protiprávního jednání na internetu, svobody tisku apod. Rozlišit je třeba také judikaturu, ve které je posuzována pouze odpovědnost přímého autora. Z takto vymezených rozhodnutí pracuji pouze s některými, přičemž jejich výběr byl založen na jejich významu a reprezentativnosti.

Na tomto místě je rovněž vhodné zmínit, že podstatný vliv na regulaci odpovědnosti zprostředkovatelů má právo Evropské unie.²⁴ S ohledem na rozsah článku i specifika rozhodování Soudního dvora o předběžných otázkách se této rovině článek podrobně nevěnuje.

1 Svoboda projevu na internetu a její limity

Jedním ze zásadních přínosů internetu pro výkon práv jednotlivců je zefektivnění získávání a předávání informací, což nespočívá pouze v obsahu těchto informací, ale i v prostředcích jejich šíření. Prostřednictvím internetu lze zajistit účast široké veřejnosti na záležitostech obecného zájmu, ať už se jedná o politiku či jiná společenská témata. Pokud stát přístup k internetu omezuje, dopouští se zásahu, který může vyústit až v porušení čl. 10 Úmluvy, ledaže je zákonný, sleduje legitimní cíl a je nezbytný v demokratické společnosti.²⁵ Na vnitrostátní úrovni České republiky obdobnou možností omezení svobody projevu zakotvuje čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Že je omezení přístupu k internetu velmi mocnou zbraní, dokazují například vládami řízená záměrná odpojení v nedemokratických státech během společenských nepokojů. Tyto události monitoruje například celosvětová nezisková organizace *Access Now*, jejíž činnost se zaměřuje na ochranu lidských práv v digitální době. Tzv. *shutdowny* se v roce 2022 týkaly převážně afrických a blízkovýchodních zemí jako je Írán, nejčastěji k nim pak docházelo v Indii. Zaznamenány byly ve značné míře také na Ukrajině, ty však způsobily ruské okupační síly.²⁶

Na opačné straně barikády nezpochybnitelných výhod internetu stojí skutečnost, že jeho obsah a nesčetné možnosti komunikace zvyšují riziko porušování lidských práv a svobod například difamačními, nenávisťnými či jinými protiprávními projevy včetně výzev k násilí.²⁷ Univerzální označení a definice zahrnující všechny projevy, které nepožívají ochrany čl. 10 Úmluvy, neexistuje. ESLP používá různé kategorie dle konkrétní povahy nebo intenzity škodlivosti projevů, vzájemně je zaměňuje, překrývá nebo řadí do různých podmnožin. Například za zjevně protiprávní projevy považuje takové projevy, které přímo i nepřímo porušují práva jiných osob tím, že na první pohled bez nutnosti hlubšího zkoumání

²⁴ Relevantní je především směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. 6. 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu („směrnice o elektronickém obchodu“), a na ni navazující judikatura Soudního dvora [viz např. rozsudek Soudního dvora (třetí senát) ze dne 3. 10. 2019, *Eva Glawischnig-Piesczek proti Facebook Ireland Limited*, věc C-18/18]. Od 17. 2. 2024 pak tuto směrnici částečně nahradí nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2065 ze dne 19. 10. 2022 o jednotném trhu digitálních služeb a o změně směrnice 2000/31/ES.

²⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 6. 2020, ve věci *Ooo Flavus a další proti Rusku*, č. stížnosti 12468/15, 23489/15 a 19074/16, bod 29; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 6. 2020, ve věci *Vladimir Kharitonov proti Rusku*, č. stížnosti 10795/14, body 33–35.

²⁶ Internet Shutdowns in 2022. *Access now* [online]. 2023 [cit. 31. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.accessnow.org/wp-content/uploads/2023/05/2022-KIO-Report-final.pdf>

²⁷ *Delfi proti Estonsku*, op. cit., bod 110; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. 5. 2011, ve věci *Editorial Board of Pravoye Delo a Shtetel proti Ukrajině*, č. stížnosti 33014/05, bod 63.

vzbuzují nenávisť, podněcují násilí, obhajují jej či popírají.²⁸ Nenávistné projevy zároveň nemusí přímo volat po násilí nebo spáchání jiného trestného činu. I pouhý útok spočívající v urážení, zesměšňování, zastrašování či znevažování určité skupiny osob může ospravedlnovat přijetí určitých omezujících opatření.²⁹ Specificky lze do této kategorie zařadit diskriminační, rasistické nebo xenofobní projevy.³⁰ Ne každá urážka, vulgarita nebo pomluva však ústí v protiprávní, natožpak nenávistný projev či podněcování k násilí.³¹ Aby je bylo možné považovat za zásah do práva na respektování soukromého a rodinného života, musí dosahovat určité intenzity.³² Některé skupiny osob jako jsou třeba politici nadto musí snést vyšší míru kritiky, a to z hlediska formy i obsahu.³³

Individuální povahu projevů i způsob jejich sdělení posuzuje ESLP zpravidla podle a) sociálního a politického kontextu výroků; b) toho, zda lze výroky bezprostředně či v širších souvislostech považovat za přímou či nepřímou výzvu k násilí, nenávisti nebo netoleranci, potažmo jejich ospravedlnění; a c) způsobu pronesení výroků a jejich způsobilost vést k újmě druhých.³⁴ Tento výčet jistě není vyčerpávající, nabízí však určitý přehled variant projevů, které nepoživají ochrany a pro které článek používá jednotné označení „protiprávní projevy“.

V souvislosti s posuzováním nepřijatelnosti určitých projevů včetně těch nenávistných ESLP postupem času vyvinul dva přístupy. První z nich je založen na zákazu zneužití práv stanoveného čl. 17 Úmluvy a je vyhrazen nejzávažnějším projevům, které jsou způsobilé zcela popřít základní hodnoty, na kterých Úmluva stojí. Proto jsou zcela vyloučeny z ochrany čl. 10 Úmluvy. Rozpoznat je lze tak, že jejich jediným smyslem zjevně je rozdmýchat nenávisť nebo podnítit násilí. Podstatou uplatnění tohoto článku Úmluvy je zachování demokracie.³⁵ Druhý přístup se použije u méně závažných projevů. Určité ochrany tedy požívat mohou. Jejich případná nepřijatelnost se pak opírá o limitační klauzuli čl. 10 odst. 2 Úmluvy a předchází jí vyvažování protichůdných zájmů, typicky plynoucích z práva na respektování soukromého života, potažmo i ve vztahu k zákazu diskriminace.³⁶

²⁸ *Delfi proti Estonsku*, op. cit., body 115–116; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 10. 2015, ve věci *Perinçek proti Švýcarsku*, č. stížnosti 27510/08, body 204–207; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. 1. 2020, ve věci *Beizaras and Levickas proti Litvě*, č. stížnosti 41288/15, bod 125.

²⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. 6. 2021, ve věci *Association ACCEPT a další proti Rumunsku*, č. stížnosti 19237/16, bod 119.

³⁰ *Sanchez proti Francii*, op. cit., bod 153; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. 8. 2021, ve věci *Kilin proti Rusku*, č. stížnosti 10271/12, bod 73; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 2. 2021, ve věci *Budinova and Chaprazov proti Bulbarsku*, č. stížnosti 12567/13, bod 90.

³¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 2. 2016, ve věci *Magyar Tartalomsgazdálkodók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku*, č. stížnosti 22947/13, bod 64.

³² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 19. 9. 2017, ve věci *Tamiz proti Spojenému království*, č. stížnosti 3877/14, body 80–81; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. 12. 2015, ve věci *Kucharczyk proti Polsku*, č. stížnosti 72966/13, body 39–40.

³³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 6. 2020, ve věci *Jeziar proti Polsku*, č. stížnosti 31955/11.

³⁴ *Perinçek proti Švýcarsku*, op. cit., body 205–207; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 5. 2020, ve věci *Lillien Dahl proti Islandu*, č. stížnosti 29297/18, body 44–48.

³⁵ PEJCHAL, V. *Hate speech and human rights in Eastern Europe: legislating for divergent values*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 2020, s. 134. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003005742>

³⁶ *Lillien Dahl proti Islandu*, op. cit., body 25, 33–34; *Beizaras and Levickas proti Litvě*, op. cit., body 106–116.

2 Regulace svobody projevu na internetu aneb odpovědnost zprostředkovatelů jako na první pohled snadné plnění pozitivních závazků států?

Protiprávní projevy se po internetu mohou šířit celosvětově nebývalou rychlostí, bez možnosti je vzít zpět³⁷ či je efektivně kontrolovat tak, jako je tomu například u tištěných médií. To s sebou nutně nese i požadavek na přizpůsobení se technologickému pokroku a určení rozsahu práv a povinností jednotlivých aktérů včetně jejich vzájemného vztahu.³⁸ Ten je třeba chápat jako zpravidla třístranný, resp. čtyřstranný, zahrneme-li i stát. V rámci tohoto vztahu probíhá vyvažování práv zprostředkovatelů (zejména svobody projevu a svobody podnikání³⁹), autorů projevů (zejména svobody zastávat názory, přijímat či rozšiřovat informace nebo myšlenky a práva na soukromí) a adresátů projevů (zejména práva na dobrou pověst a zákaz diskriminace).⁴⁰ Adresáty můžeme dále rozlišovat dle míry jejich dotčení protiprávními projevy. Jestliže se jich protiprávní projev týká, tj. je proti nim přímo či nepřímo namířen, lze je označovat jako oběti. Ochrana jejich práv pak může představovat legitimní cíl omezování svobody projevu autorů, potažmo zprostředkovatelů. Za adresáty je pak třeba považovat i další osoby, které jsou protiprávním projevům náhodně vystaveny, aniž by však zasahovaly do jejich práv. Autoři a adresáti pak společně zjednodušeně řečeno tvoří koncové uživatele internetu.

Zatímco postavení autorů a adresátů je poměrně jednoznačné, u zprostředkovatelů je situace komplikovanější. Ačkoli se ve všech třech případech jedná o soukromé (nestátní) subjekty, tedy nositele práv, zprostředkovatelé mají nesrovnatelně významnější vliv na to, co se v online prostoru objeví a co v něm zůstane.⁴¹ Jsou tudíž nedílnou součástí výkonu svobody projevu, ale i dalších práv koncových uživatelů internetu.⁴² Jejich vztah tedy není rovnocenný. I přesto by základním východiskem úpravy jejich vzájemných práv a povinností měla být smluvní volnost založená na autonomii vůle jednotlivců.⁴³ Je nicméně patrné, že uživatelé internetu nemají takřka žádný prostor pro vyjednávání. Jestliže tedy se smluvními podmínkami nastavenými zprostředkovateli nesouhlasí a nepřijmou je, fakticky se tím vzdávají části své aktivity na internetu. Byť z Úmluvy nelze dovodit právo na výkon práva určitým nástrojem, je i z judikatury ESLP zřejmé, že internet je zásadním prostředkem

³⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 8. 2018, ve věci *Savva Terentyev proti Rusku*, č. stížností 10692/09, bod 79.

³⁸ *Delfi proti Estonsku*, op. cit., bod 113.

³⁹ POLČÁK, R. Zákaz cenzury jako zásah do svobody podnikání a svobody projevu internetových platforem. In: ŠIMÍČEK, V. (ed.). *Právo svobodně podnikat*. Praha: Leges, 2023, s. 102.

⁴⁰ ANGELOPOULOS, C., SMET, S. Notice-and-fair-balance: how to reach a compromise between fundamental rights in European intermediary liability. *Journal of Media Law* [online]. 2016, č. 2, s. 267 [31. 7. 2023]. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2944917>

⁴¹ WIELEC. In: WIELEC, 2021, op. cit., s. 21.

⁴² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 12. 2021, ve věci *Standard Verlagsgesellschaft mbH proti Rakousku* (č. 3), č. stížnosti 39378/15, body 78 a 92.

⁴³ V podmínkách České republiky tento princip vychází zejména čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a čl. 2 odst. 4 Ústavy.

svobody projevu.⁴⁴ V této souvislosti tudíž zprostředkovatelé oplývají značnou regulační mocí, která může být fakticky významnější a účinnější než regulační moc států.⁴⁵ Tato skutečnost sama o sobě omezuje svobodu projevu uživatelů internetu. Takové omezení není *a priori* nepřipustné, a to právě s ohledem na soukromou povahu všech zúčastněných. Jinými slovy, zprostředkovatelům zásadně nic nebrání, aby si podmínky užívání svých služeb smluvně upravili přísněji nebo naopak benevolentněji, než jaký je mezinárodní standard ochrany lidských práv. Tento názor zastávají i další autoři.⁴⁶

Nelze nicméně odhlédnout od tzv. nepřímého horizontálního účinku lidských práv. V souvislosti s Úmluvou se projevuje zejména tak, že naplňování pozitivních závazků může vyžadovat, aby státy přijímaly opatření, která budou dopadat na vzájemné vztahy mezi jednotlivci.⁴⁷ Státy tedy tímto způsobem zajišťují, resp. mají zajišťovat, aby mezinárodní standard ochrany lidských práv dodržovali i zprostředkovatelé.⁴⁸ Tím na ně v podstatě přenáší část svých povinností, neboť jejich prostřednictvím mohou efektivně regulovat i činnost a obsah, který na internetu generují koncoví uživatelé.⁴⁹

Možností regulace zprostředkovatelů existuje více. Státy nad nimi mohou vykonávat přímou kontrolu nebo ovlivňovat jejich činnost pomocí mimoprávních prostředků, jako je například vzájemná spolupráce, neformální dohody vedoucí k samoregulaci apod. Zřejmě nejvýznamnějším a nejčastějším nástrojem, který státy využívají, je stanovení odpovědnosti zprostředkovatelů. Ani ta však nemá pouze jednu podobu. Může být konstruována jako objektivní, vyžadující proaktivní přístup, tj. včetně povinnosti monitorovat obsah, což je standard, který akceptuje i ESLP. Postačovat může i reaktivní přístup, tj. povinnost jednat až na základě oznámení. Mírnější formy odpovědnosti kladou na zprostředkovatele nároky na tzv. náležitou péči, tedy přijetí rozumných opatření k ochraně uživatelů. Samotné odstranění určitého závadného obsahu je pak zpravidla podmíněno rozhodnutím vnitrostátního orgánu veřejné moci.⁵⁰

⁴⁴ *Cengiz a další proti Turecku*, op. cit., body 49 a 52.

⁴⁵ STALLA-BOURDILLON, S., THORBURN, R. The scandal of intermediary: acknowledging the bothand dispensation for regulating hybrid actors. In: PETKOVA, B., OJANEN, T. (eds.). *Fundamental Rights Protection Online*. Edward Elgar Publishing, 2020, s. 148. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781788976688.00017>

⁴⁶ KOTLAY, A. The Regulation of Social Media Platforms in Hungary. In: WIELEC, 2021, op. cit., s. 82–83.

⁴⁷ LANE, C. L. *The horizontal effect of international human rights law: Towards a multi-level governance approach*. Ridderkerk: Ridderprint BV, University of Groningen, 2018, s. 189–209; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 1. 2016, ve věci *Bărbulescu proti Rumunsku*, č. stížnosti 61496/08, disentní stanovisko soudce Pinto de Albuquerque; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 7. 2004, ve věci *Pla and Puncernau proti Andoře*, disentní stanovisko soudce Garlicki; *Budinova and Chaprazov proti Bulbarsku*, op. cit., bod 87; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2017, ve věci *Pihl proti Švédsku*, č. stížnosti 74742/14, bod 26; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 19. 3. 2019, ve věci *Hoiness proti Norsku*, č. stížnosti 43624/14, bod 65.

⁴⁸ LAND, M. K. Against Privatized Censorship: Proposals for Responsible Delegation. *SSRN Electronic Journal* [online]. 2019, s. 401–414 [cit. 31. 7. 2023]. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3442184>

⁴⁹ MARONI, M. The liability of internet intermediaries and the European Court of Human Rights. In: PETKOVA, OJANEN, 2020, op. cit., s. 255–257. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781788976688.00022>

⁵⁰ LAND, 2019, op. cit., s. 378–388.

Zprostředkovatelé se však v této souvislosti ocitají tak trochu mezi mlýnskými kameny, neboť v rámci odpovědnosti po nich státy na jedné straně požadují, aby bránili šíření protiprávních projevů (chránili práva adresátů), a zároveň aby zajistili zachování svobody projevu (chránili práva autorů). To vše v rozsahu, který odpovídá standardu mezinárodních lidskoprávních závazků daných státi.

Právě střet těchto z povahy protichůdných požadavků vyvolává obavu z toho, že zprostředkovatelé ve vlastním sebezáchovném zájmu budou z opatrnosti přistupovat spíše k přísnějším podmínkám užívání svých služeb. Tím spíše, pokud je právní regulace jejich odpovědnosti zaměřena především na zamýšlený výsledek než na vhodné prostředky k jeho dosažení. Zprostředkovatelé tak mohou mj. za nepřipustný stanovit i takový obsah sdílení uživateli na internetu, který by jinak v rámci vertikálního vztahu státu a jednotlivce požíval ochrany svobody projevu ve smyslu čl. 10 Úmluvy. Tím se podle některých autorů dopouští cenzury.⁵¹ Cenzura je sice v tradičním smyslu chápána jako předběžná státní kontrola zveřejňovaného obsahu a arbitrárního hodnocení jeho přípustnosti například optikou politických či morálních hodnot, nikoli práva,⁵² její pojetí se nicméně v čase i společenském kontextu vyvíjí.⁵³ Není tedy vyloučeno, že se na cenzuře přímo či nepřímo mohou podílet i soukromé subjekty včetně zprostředkovatelů, a to například i tím, že státy zneužijí jejich soukromé povahy a prostřednictvím nich cenzuru záměrně zastřeně zavedou.⁵⁴

Již zmiňovaný horizontální účinek může být chápán i jako přímý, který bývá vykládán tak, že lidská práva tvoří svébytný normativní systém, který je bez dalšího závazný i ve vztazích mezi jednotlivci. V tomto ohledu proto není třeba, aby k jejich ochraně státy přijímaly jakákoli další opatření, a v podstatě mají zajistit pouze určitý systém vymahatelnosti.⁵⁵ Za rozporné s právem pak lze označit taková omezení svobody projevu či jiných práv uživatelů internetu ze strany zprostředkovatelů, byť založených na smluvním ujednání, která neodpovídají standardu ochrany lidských práv, kterým je vázán i stát. I v této souvislosti se objevují názory, že se jedná o cenzuru.⁵⁶ Jak jsem ovšem uvedla, tento přístup k horizontálnímu účinku v evropském kontextu spíše neplatí.

Pro účely článku považuji za cenzuru, a to i ve smyslu čl. 17 odst. 3 Listiny, zejména situaci, ve které stát vlastní nečinností a v rozporu se svými pozitivními závazky nepřijme vůči zprostředkovatelům dostatečná opatření, čímž fakticky umožní omezování svobody projevu koncových uživatelů nad rámec mezinárodního standardu ochrany lidských práv. Stejně tak mohou státy cenzuru nepřímo způsobit tím, že vůči zprostředkovatelům určitá opatření přijmou, avšak ti z nejistoty či kvůli nepřiměřené hrozbě vlastního postihu preventivně

⁵¹ Viz např. HANYCH, PIVODA, 2017, op. cit.

⁵² Censorship. *Oxford Reference* [online]. [cit. 30. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095558166>

⁵³ HUSSEINI, F. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, body 89–96.

⁵⁴ LAND, 2019, op. cit., s. 415.

⁵⁵ O'CONNOR, C. Taking Horizontal Effect Seriously: Private Law, Constitutional Rights and the European Convention on Human Rights. *Hibernian Law Journal*. 2003, s. 80–83.

⁵⁶ OREZIĄK, B. Censorship on Digital Platforms and Social Media Versus Freedom of Expression and Pluralism: the Perspective of the Republic of Poland. In: WIELEC, 2021, op. cit., s. 49.

nepřípustně omezí svobodu projevu koncových uživatelů. Uvedené formy cenzury označují souhrnně jako tzv. soukromou cenzuru, neboť nástrojem jejího provedení jsou zprostředkovatelé. Stále však v souladu s tradičním chápáním cenzury zahrnuje veřejnoprávní prvek,⁵⁷ neboť se na ní úmyslně či z nedbalosti podílí stát.

Aby státy zamezily tzv. soukromé cenzuře, nemůže odpovědnost zprostředkovatelů za protiprávní projevy spočívat například pouze ve stanovení určitého cíle, který mají zprostředkovatelé naplnit, neboť tím by státy příliš obecně přenášely vlastní závazky.⁵⁸ Zprostředkovatele tedy lze regulovat pouze na základě zcela konkrétně formulovaných podmínek, které musí mít v souladu s již zmiňovanou limitační klauzulí čl. 10 odst. 2 Úmluvy zákonný podklad. I zvláštní zpravodaj Rady pro lidská práva při OSN v tomto ohledu zdůraznil, že primární odpovědnost za ochranu svobody projevu nesou státy a ukládání jakýchkoli povinností zprostředkovatelům podléhá přísným nárokům na vnitrostátní právní úpravu.⁵⁹ To mj. znamená, že musí dosahovat jisté formální a obsahové kvality, která zahrnuje veřejnou dostupnost, srozumitelnost, dostatečnou určitost a předvídatelnost, a to i z hlediska možných následků jejich porušení.⁶⁰ S ohledem na přeshraniční povahu internetu přitom není žádoucí, aby se povinnosti zprostředkovatelů napříč státy zásadně lišily. Důležitým jednotícím prvkem v evropském kontextu je pak i judikatura ESLP.

Jestliže stát takovou kvalitu vnitrostátní právní úpravy nezajistí, musí k ochraně koncových uživatelů internetu využít jiné dostupné prostředky uplatnitelné například přímo na autory protiprávních projevů. V každém případě nese následky případného porušování lidských práv přímo stát a nelze je klást k tíži zprostředkovatelů. Toto porušení může spočívat právě v tom, že nepřijal dostatečnou právní úpravu.⁶¹

Algoritmus ochrany lidských práv na internetu včetně zamezení tzv. soukromé cenzury shrnují následovně. Výchozím bodem je smluvní volnost mezi zprostředkovateli a koncovými uživateli. Pokud však na jejich vztah dopadá nepřímý horizontální účinek lidských práv, který se uplatní pouze prostřednictvím opatření přijatých státem, je třeba nejprve určit, jaké opatření stát využívá. Je-li tímto opatřením odpovědnost zprostředkovatelů, pak zkoumáme, zda podmínky jejího stanovení a vymáhání dosahují určité kvality. Pokud ano, pak by nemělo docházet k soukromé cenzuře ani jinému porušování lidských práv. Pokud ovšem právní úprava odpovědnosti není dostatečná, zprostředkovatelé nemohou být za smluvní omezování práv včetně svobody projevu odpovědní. V takovém případě platí výchozí bod a zároveň lze uzavřít, že stát způsobuje mimo jiné tzv. soukromou cenzuru.

⁵⁷ LAND, 2019, op. cit., s. 392–395.

⁵⁸ Ibid., s. 409–411.

⁵⁹ Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression (A/HRC/32/38). *United Nations* [online]. 11. 5. 2016, bod 85 [cit. 30. 10. 2023]. Dostupné z: <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/HRC/32/38&Lang=E>

⁶⁰ *Perinçek proti Švýcarsku*, op. cit., bod 131.

⁶¹ *Budinova and Chaprazov proti Bulharsku*, op. cit., bod 87.

3 Dává ESLP státům dostatečný návod?

Zprostředkovatelé mohou mít v rámci fungování internetu různou povahu, která ve vztahu ke zveřejňovanému obsahu zahrnuje jak aktivní, tak pasivní roli.⁶² V této souvislosti měl ESLP již příležitost posuzovat například Google Sites jakožto platformu k tvorbě a sdílení webových stránek,⁶³ internetové zpravodajské portály,⁶⁴ správce diskusních fór,⁶⁵ poskytovatele hostingových služeb,⁶⁶ správce účtů sociálních sítí,⁶⁷ blogů⁶⁸ apod.

ESLP přitom možný rozsah odpovědnosti zprostředkovatelů původně omezil výhradně na internetové zpravodajské portály, které za účelem ekonomického zisku aktivně poskytují prostor svým uživatelům ke komentování zveřejňovaných článků. Výslovně naopak vyloučil rozšíření na otevřená internetová diskusní fóra a sociální sítě, na nichž mohou uživatelé volně vyjadřovat své názory, aniž by zprostředkovatel sám nabízel a spravoval obsah, který by podněcoval k interakci. Případně takový obsah poskytuje, avšak jako fyzická osoba provozující internetovou stránku nebo blog jako koníček.⁶⁹

Tento svůj restriktivní postoj postupem času rozvolňoval, když přiznal specifické postavení správcům internetových stránek pojednávajících o politických tématech a tématech veřejného zájmu.⁷⁰ V nedávném rozsudku ve věci *Sanchez* ESLP rozšířil odpovědnost i na veřejně přístupné osobní účty politiků na sociálních sítích, kteří svoji „zed“ využívají ke své politické činnosti například jako součást kampaně. Zde se střetává na jedné straně zvýšený význam svobody projevu u volených zástupců, politických stran a jejich aktivních členů či opozičních politiků s jejich povinnostmi a odpovědností ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy plynoucími z jejich vlivu na společnost. Jsou to právě oni, kdo by měli bránit demokracii a její principy,⁷¹ zároveň jsou to právě oni, kdo jsou schopni ve významné míře přispět k určitému jednání svých voličů.⁷²

Tento zjevný posun může svědčit o snaze ESLP přizpůsobovat se technologickému vývoji a aktuálním potřebám ochrany lidských práv v prostředí internetu, přičemž pravděpodobně shledal neudržitelným omezení na velmi úzkou skupinu zprostředkovatelů. Původní zdrženlivý přístup však není nijak překvapivý, neboť právě s ohledem na velmi dynamický rozvoj internetu lze důsledky stanovení odpovědnosti širšímu spektru zprostředkovatelů bez navázání na konkrétní případ jen těžko předvídat.

⁶² STALLA-BOURDILLON, THORBURN, op. cit., s. 141–142.

⁶³ Rozsudek ESLP ze dne 18. 12. 2012, ve věci *Yildirim proti Turecku*, č. stížnosti 3111/10, bod 49.

⁶⁴ *Hoiness proti Norsku*, op. cit.

⁶⁵ *Delfi proti Estonsku*, op. cit.

⁶⁶ *Standard Verlagsgesellschaft mbH proti Rakousku (č. 3)*, op. cit.

⁶⁷ *Sanchez proti Francii*, op. cit.

⁶⁸ *Tamiz proti Spojenému království*, op. cit.; *Pihl proti Švédsku*, op. cit.

⁶⁹ *Tamiz proti Spojenému království*, op. cit., bod 85.

⁷⁰ *Jezior proti Polsku*, op. cit.

⁷¹ *Sanchez proti Francii*, op. cit., body 146–150.

⁷² *Ibid.*, bod 188.

I nadále tak zůstává nejasné, jak by ESLP posuzoval případnou odpovědnost například běžných uživatelů sociálních sítí, kteří nepoužívají své účty k politickým ani komerčním účelům, ale mají svoji „zed“ veřejně dostupnou neomezenému okruhu dalších osob. ESLP se v novějších rozhodnutích spíše zdráhá dát jednoznačnou odpověď. Připustil však, že s ohledem na šíření protiprávních projevů na internetu je nutné zachovat možnost, aby se jednotlivci mohli domáhat určení odpovědnosti jako efektivní nápravy v případě porušení svých práv, a to nejen vůči autorům, ale i dalším osobám či subjektům.⁷³ Je tak zřejmé, že si ESLP nechává „zadní vrátka“ pro individuální posouzení každého případu. Zároveň si nicméně uvědomuje i velice úzkou návaznost na právo Evropské unie, které upravuje odpovědnost zprostředkovatelů o něco zdrženlivěji. Společným průsečíkem však zůstává povinnost vyvažování proti sobě stojících zájmů.⁷⁴

Zprostředkovatelé mohou být dle judikatury ESLP odpovědní za protiprávní obsah koncových uživatelů jak v rovině trestněprávní,⁷⁵ tak v rovině civilněprávní.⁷⁶ V případě *Jeziar* se jednalo i o specifickou odpovědnost za dobrou pověst politika podle právních předpisů vztahujících se ke komunálním volbám.⁷⁷ Odpovědnost v širším slova smyslu však nemusí spočívat pouze v uložení trestu či odškodnění, ale například i v nařízení povinnosti zpřístupnit údaje uživatelů webové stránky.⁷⁸

Státy ve vztahu k odpovědnosti zprostředkovatelů oplývají širokým prostorem pro uvážení, a to nejen z hlediska samotné právní úpravy, resp. stanovení toho, zda je v demokratické společnosti vůbec nezbytné přijmout omezující opatření svobody projevu,⁷⁹ ale i přezkumu a vyvažování práv soudy. Jestliže jej provedou v souladu s kritérii nastavenými judikaturou ESLP, která budou představena níže, stěžovatel by musel předložit velmi silné argumenty proto, aby ESLP mohl rozhodnutí vnitrostátních soudů zvrátit. Výsledek jednotlivých případů by se přitom neměl lišit, ať už je stěžovatelem namítáno porušení čl. 10 nebo čl. 8 Úmluvy, tj. bez ohledu na to, zda vystupuje jako oběť protiprávního projevu, autor či zprostředkovatel.⁸⁰ Při vyvažování práva na respektování rodinného a soukromého života a svobody projevu se přitom širě prostoru pro uvážení odvíjí od povahy jednání včetně závažnosti zásahu do soukromí; existence konsensu napříč smluvními státy ohledně významu zájmu, o který se jedná, ale i ohledně prostředků k jeho ochraně; či od toho, jaký vliv na svobodu

⁷³ *Sanchez proti Francii*, op. cit., body 180, 182, 184.

⁷⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. 9. 2023, ve věci *Zöchling proti Rakousku*, č. stížnosti 4222/18, bod 15.

⁷⁵ Viz *Kilin proti Rusku*, op. cit.; *Sanchez proti Francii*, op. cit.

⁷⁶ Viz *Tamiž proti Spojenému království*, op. cit.; *Hoiness proti Norsku*, op. cit.; *Delfi proti Estonsku*, op. cit.

⁷⁷ *Jeziar proti Polsku*, op. cit.

⁷⁸ *Standard Verlagsgesellschaft mbH proti Rakousku* (č. 3), op. cit., bod 95.

⁷⁹ *Kilin proti Rusku*, op. cit., bod 69.

⁸⁰ *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku*, op. cit., bod 59; *Tamiž proti Spojenému království*, op. cit., bod 79; *Lilliendahl proti Islandu*, op. cit., bod 31.

projevu mají případná opatření k naplnění závazků podle čl. 8 Úmluvy.⁸¹ U méně závažných urážlivých či difamačních projevů bude prostor pro uvážení širší.⁸²

ESLP postupně vymezil v rámci aplikace kroku nezbytnosti limitační klauzule čl. 10 odst. 2 Úmluvy kritéria, která by právní úprava odpovědnosti zprostředkovatelů za protiprávní projev měla zohledňovat. Poprvé tak učinil ve známém případě *Delfi*⁸³ a těmito kritérii jsou a) kontext, ve kterém se protiprávní projev objevil; b) alternativní možnost odpovědnosti autora; c) opatření přijatá zprostředkovatelem za účelem prevence či odstranění projevu a d) vnitrostátní důsledky pro zprostředkovatele.⁸⁴ V některých případech ESLP tato kritéria modifikoval s ohledem na specifické okolnosti.

3.1 Kontext

Již první kritérium napovídá, že posuzování vždy záleží na individuálních okolnostech, ve kterých se protiprávní projev objevil. Jestliže se jedná o zpravodajský portál, hraje roli vyváženost článku, který negativní reakci vyvolal, resp. ke kterému se reakce vztahuje, včetně toho, zda sám může být považován za urážlivý nebo provokativní.⁸⁵ Už tento požadavek je přitom značně problematický, protože je zřejmé, že účelem zpravodajství není přinášet pouze neutrální témata a jejich kontroverze může být zcela nezávislá na způsobu vyjádření. Protiprávní projev nadto vůbec nemusí navazovat na obsah článku, což je rovněž třeba vzít v potaz.⁸⁶ Volnější ruku při moderování diskuze nebo sdílení obsahu třetích osob by zpravodajské portály měly mít, pokud informují o otázkách veřejného zájmu⁸⁷ a politického

⁸¹ *Tamiz proti Spojenému království*, op. cit., body 79, 84-89.

⁸² *Ibid.*, bod 90.

⁸³ Stěžovatelkou zde byla společnost provozující internetový zpravodajský portál, která na svých internetových stránkách zveřejnila článek kritizující lodní společnost za její negativní postoj vůči vybudování námořní cesty mezi pevninskou a ostrovní částí Estonska. V komentářové sekci pod článkem se na adresu lodní společnosti okamžitě vyrojilo množství urážek a výhrůžek. Některé komentáře zněly například: „*Návrh – udělejme to stejně jako v roce 1995, pojďme do Kuressare s klacký a strýme [L.] a [L.e.] do pylle*“; „*Co fňukáš, sejmi tobo hajzla jednou provždy. V budoucnu budou ti další vědět, co riskují, i oni budou mít jen jeden malý život*“; „*[L.] jdi a utop se*.“ Většinový vlastník lodní společnosti následně požadoval odstranění těchto projevů, což Delfi obratem učinila, avšak odmítla zaplatit náhradu nemajetkové újmy. Vnitrostátní soudy jí však uložily povinnost zaplatit lodní společnosti částku 320 €.

⁸⁴ *Delfi AS proti Estonsku*, op. cit., bod 142.

⁸⁵ *Ibid.*, bod 144.

⁸⁶ *Pihl proti Švédsku*, op. cit., bod 30. V tomto případě se jednalo o komentáře na internetovém blogu nevládní organizace pod článkem pojednávajícím o zapojení stěžovatele do aktivit spojených s nacistickou stranou. Jeden z uživatelů obvinil stěžovatele z těžké závislosti na drogách, proti čemuž se stěžovatel bránil a požadoval odstranění článku i komentáře a omluvu. Vnitrostátní soudy dospěly k závěru, že daný článek obsahoval pomluvu, ale žádnou odpovědnost vůči nevládní organizaci nevyvodily.

⁸⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 12. 2018, ve věci *Magyar Jeti Zrt proti Maďarsku*, č. stížnosti 11257/16. Případ se týkal nekalých praktik webových stránek sdružujících realitní společnosti. Protiprávní obsah se nacházel na stránce, ke které vedl hypertextový odkaz umístěný v článku.

dění,⁸⁸ tím spíše, pokud se objevují v předvolebním období.⁸⁹ Záleží rovněž na pravdivosti zveřejněných informací.⁹⁰

Některé zcela specifické okolnosti je však složité s ohledem na požadavek předvídatelnosti právní úpravy zohlednit. ESLP například uvedl, že je třeba před protiprávními projevy chránit i právnické osoby, neboť jsou jejich prostřednictvím chráněni konkrétní lidé.⁹¹ Váhu přisoudil také předchozímu jednání oběti protiprávního projevu. Pokud tedy autor například reaguje na klamavé obchodní jednání, kterým byl sám postižen, lze na způsob vyjádření jeho frustrace nahlížet benevolentněji. Ne každé užití vulgarit je přitom nepřijatelné, neboť komunikace na internetu se vyznačuje mírnějšími nároky na korektnost a slušnost.⁹²

Další podstatnou součástí posuzování kontextu protiprávních projevů lze dovodit z příznačných vlastností zpravodajských portálů, na něž se vztahuje mj. i svoboda tisku. Je jí povaha samotného zprostředkovatele. Přísnější nároky tak budou obecně kladeny na komerční zpravodajské portály s výrazným dosahem, které aktivně podporují diskusi a motivují své uživatele ke komentování jimi zveřejňovaných článků, a to za účelem zvýšení návštěvnosti, na které jsou závislé jejich příjmy z reklam.⁹³ Rozdíl však představují diskusní fóra, která přímo nenavazují na zveřejněný článek.⁹⁴ Obecně lze být shovívavější u neziskových platform zanedbatelného dosahu a faktického dopadu.⁹⁵ Provozovat je mohou například nevládní organizace⁹⁶ nebo nezávislí blogeři.⁹⁷

Posledním výraznějším aspektem kritéria kontextu je míra kontroly zprostředkovatele nad obsahem koncových uživatelů, což se však trochu zmatečně prolíná s třetím kritériem zahrnujícím přijatá opatření. Kontrola může na jedné straně spočívat v preventivním zavedení například zásad užívání či povinnosti registrace.⁹⁸ Na druhé straně je podstatné,

⁸⁸ *Tamiz proti Spojenému království*, op. cit., body 80–81.

⁸⁹ *Jeżior proti Polsku*, op. cit. Zde se jednalo o odpovědnost správce lokálního blogu zaměřeného mimo jiné na komunální volby, ve kterých sám kandidoval. Uživatelé mohli jednotlivé příspěvky komentovat. Na adresu starosty se zde opakovaně objevily pomluvy ohledně údajného trestního jednání členů jeho rodiny, které stěžovatel postupně odstraňoval. Nakonec zveřejnil požadavek, aby se komentující zaregistrovali a poskytli alespoň e-mailovou adresu. Starosta na něj však přesto podal žalobu. Vnitrostátní soudy stěžovateli nařídily, aby zamezil opětovnému zveřejňování závadných komentářů, a uložily mu, aby věnoval částku ve výši 5 000 zlotých na charitativní účely a uhradil náklady řízení.

⁹⁰ *Pihl proti Švédsku*, op. cit., body 30–31.

⁹¹ *Magyar Tartalomsgálátatók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku*, op. cit., body 74–77, 84–85.

⁹² *Ibid.*, body 75–77; *Tamiz proti Spojenému království*, op. cit., body 80–81.

⁹³ *Delfi AS proti Estonsku*, op. cit., bod 144; *Zöchling proti Rakousku*, op. cit., bod 12.

⁹⁴ *Hoiness proti Norsku*, op. cit., bod 71. Případ se týkal nevhodných komentářů mimo jiné se sexistickým podtextem (např. „*Pokud je v sázce 100 milionů, je jasné, že by někdo chtěl trochu ohnout etická pravidla.*“, „*je těžká nebo jen žltoustla?*“), které se objevily v diskusním fóru přidruženém k článku o stěžovateli. Ten se týkal jejího vztahu s bohatou vdovou, po které měla zdědit majetek a kterou údajně emočně i finančně manipulovala.

⁹⁵ *Magyar Tartalomsgálátatók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku*, op. cit., body 72–73; *Jeżior proti Polsku*, op. cit.

⁹⁶ *Viz Pihl proti Švédsku*, op. cit.

⁹⁷ *Viz Jeżior proti Polsku*, op. cit.

⁹⁸ *Ibid.*

za jakých podmínek může portál závadné komentáře odstranit, případně jak jinak může proti autorům zasáhnout.⁹⁹

Poměrně přelomovým byl v tomto ohledu rozsudek ve věci *Sanchez*, ve kterém ESLP metodologii přezkumu odpovědnosti zpřesnil. Zaměřil se přitom podrobněji na obsah nenávislných komentářů a jejich politický rozměr, to vše na podkladu veřejně dostupného facebookového účtu politika, který využíval svoji „zed“ na sociální síti ke kampani v komunálních volbách.¹⁰⁰ Odchýlení od dosavadního restriktivního chápání odpovědnosti, kterou zdůrazňoval v případě *Delfi*, odůvodnil právě tím, že se jedná o politického představitele. ESLP přihlédl mj. k tomu, že mezi majitelem facebookového účtu a autorem nenávislného komentáře existoval jistý vztah i mimo internet a politik se od tohoto projevu nedistancoval. Ačkoli uznal, že polehčujícím faktorem pro dynamiku diskuse může být skutečnost, že se týká lokální sociální situace zahrnující nevráživost mezi skupinami obyvatel, ani takový kontext neospravedlňuje rasistickou nebo xenofobní rétoriku. V této souvislosti záleží také na tom, zda protiprávní projevy odráží či vychází z širšího narativu, který se vztahuje k celé politické straně či kampani. Nelze přitom akceptovat, aby političtí reprezentanti systematicky obhajovali rasovou diskriminaci či prosazovali názory a postoje, které mohou vyvolat reakci veřejnosti, která může ohrožovat demokratické uspořádání. Tím spíše v předvolebním čase, kdy jakákoli prohlášení mohou mít o to významnější negativní dopad.¹⁰¹

Zde však lze identifikovat zjevný nesoulad s dříve vyslovenými závěry zejména v rozsudku ve věci *Jeziar*, u nějž naopak politický rozměr zveřejňovaného obsahu i navazující diskuze ESLP posuzoval ve prospěch zprostředkovatele, který byl nadto rovněž politickým kandidátem. Obvykle přitom politický projev požívá zvýšené ochrany svobody projevu.¹⁰² Není tak zcela zřejmé, proč ESLP právě v rozsudku ve věci *Sanchez* považoval politický rozměr diskuze za přitěžující okolnost. Rolí nicméně může hrát i povaha, resp. závažnost protiprávních projevů, jež byly předmětem posuzování odpovědnosti zprostředkovatelů. Zatímco v případě *Jeziar* protiprávní projevy autorů směřovaly vůči jinému politikovi, v případě *Sanchez* měly protiprávní projevy i celá diskuze silný rasistický podtext. Stanovení odpovědnosti zprostředkovatele tak sledovalo naléhavější potřebu ochrany celé skupiny osob.

Z uvedeného je patrné, že v rámci kontextu lze posuzovat celou škálu různých okolností případu, které nadto mohou mít pokaždé jiný význam. Tyto okolnosti lze shrnout do čtyř obecnějších skupin. První se týká posouzení zprostředkovateli vytvořeného, zveřejněného či sdíleného obsahu, u kterého se protiprávní projevy objevily, jako je vyváženost, pravdivost, či zda informuje o tématech veřejného zájmu atp. Druhá skupina je zaměřena

⁹⁹ *Delfi AS proti Estonsku*, op. cit., bod 145.

¹⁰⁰ *Sanchez proti Francii*, op. cit. V tomto případě mohl kdokoli na „zdi“ politika komentovat jím sdílený obsah. Pod jedním z příspěvků, který se týkal stěžovatelova politického oponenta, se objevily rasistické a xenofobní urážky, které zněly například: „Házejí kameny na auta bílochů“, „Po celém centru městě jsou sisha bary a zabalené ženy. [...] UMP a PS jsou spojenci muslimů.“, „Tenhle poblavár přeměnil Nîmes v Alžír, neexistuje ulice, ve které by nebyla prodejna kebabu nebo mešita, vládnou tu drogoví dealeri a prostitutky, žádné překvapení, že si vybral Brusel, který je hlavním městem nového světového řádu šaria.“ Analýze tohoto případu se podrobněji věnuje Martin Szabó v připravovaném článku *Sanchez proti Francii: nezbytná ochrana nebo eroze svobody projevu na sítích?*

¹⁰¹ *Sanchez proti Francii*, op. cit., body 169–178.

¹⁰² *Budinova a Chaprazov proti Bulharsku*, op. cit., bod 90.

na povahu samotného zprostředkovatele, tj. zda se jedná o komerční či neziskovou platformu nebo jaký má faktický dosah a dopad. V rámci třetí skupiny je třeba zkoumat povahu samotného protiprávního projevu, tj. například jeho závažnost či předchozí jednání oběti. Specifické hlubší posouzení pak vyžadují protiprávní projevy učiněné v rámci politické diskuse. Poslední skupina pak zahrnuje zkoumání míry kontroly zprostředkovatele nad obsahem platformy. Značná část okolností, které by měli zprostředkovatelé dokázat zohlednit a reagovat na ně, je však až příliš nahodilá a nepředvídatelná.

3.2 Odpovědnost autorů

Druhé kritérium nejvýrazněji odráží rozložení odpovědnosti mezi jednotlivými aktéry, resp. její hierarchii. Jeho účelem je totiž zjistit, zda lze za protiprávní projevy postihnout přímé autory. Je tedy zřejmé, že právě jejich odpovědnost je preferovaná. Nejde přitom pouze o to, zda je možné fakticky odhalit jejich identitu, ale je třeba vážit i efektivitu jejich postihu, tedy zda se jedná o rozumnou alternativu zejména pro oběti protiprávních projevů oproti zprostředkovatelům.¹⁰³

Prvně zmíněná rovina nutně souvisí s problematikou anonymity koncových uživatelů internetu, kteří mají silný zájem na tom, aby jejich údaje zůstaly utajeny, a to například z důvodu nechtěné pozornosti. Tento aspekt internetového prostředí přitom může podpořit volný tok názorů a informací. Zároveň může být i důležitým nástrojem proti diskriminaci, cenzuře či útlaku.¹⁰⁴ Anonymita je vnímána jako důležitá hodnota, která je součástí informačního soukromí a je úzce navázaná na ochranu osobních údajů.¹⁰⁵ Ačkoli se právo na anonymitu nepovažuje za samostatně kodifikované lidské právo, je zřejmé, že je v různé míře a intenzitě zakotveno jako součást práva na soukromí, potažmo i práva na svobodu projevu.¹⁰⁶ Anonymita přitom může mít různé stupně, které do značné míry závisí na vůli zprostředkovatelů, neboť ti mohou zavést různé formy ověřování údajů svých uživatelů mj. prostřednictvím povinnosti registrace.¹⁰⁷ To znamená, že uživatelé sice budou anonymní vůči širší veřejnosti, ale zprostředkovatelé jejich údaje budou alespoň částečně znát. Úroveň anonymity se pak odvíjí od toho, jaké úsilí je nutné vynaložit k odhalení identity konkrétních osob. Nejvyšší stupeň anonymity vyžaduje k odhalení údajů uživatele nařízení orgánu veřejné moci, a to pouze za zákonem stanovených podmínek.¹⁰⁸

Uživatelé sice mají mít záruku toho, že jejich aktivita na internetu zůstane soukromá, tato záruka však musí ustoupit jiným legitimním cílům jako je předcházení kriminality nebo

¹⁰³ *Delfi AS proti Estonsku*, op. cit. body 147–151.

¹⁰⁴ VOORHOOF, D. Internet and the right of anonymity. In: *Proceedings of the conference Regulating the Internet, Belgrade, 2010*. Center for Internet Development, 2011, s. 166.

¹⁰⁵ *Ibid.*, s. 164–165.

¹⁰⁶ MOYAKINE, E. Online Anonymity in the Modern Digital Age: Quest for a Legal Right. *Journal of Information Rights, Policy and Practice* [online]. 2016, č. 1, s. 1 [cit. 31. 7. 2023]. DOI: <https://doi.org/10.21039/irpandp.v1i1.21>

¹⁰⁷ *Hoiness proti Norsku*, op. cit., bod 73.

¹⁰⁸ *Delfi AS proti Estonsku*, op. cit., body 147–148.

ochrana práv a svobod jiných,¹⁰⁹ což ESLP zohlednil např. v rozsudku *K.U.*¹¹⁰ Vždy je třeba zohlednit, zda mohl dotčený uživatel legitimně očekávat soukromí, a to s ohledem na povahu veřejně přístupné sítě. Toto očekávání přitom převážilo i v tak závažné věci, jako je šíření dětské pornografie.¹¹¹

Co se týče efektivity postihu přímého autora, je tím myšlena především možnost obětí protiprávních projevů domáhat se odškodnění. Snazší a účinnější totiž může být právě přisouzení odpovědnosti zprostředkovateli, u kterého je vyšší předpoklad finančního zabezpečení.¹¹² Přesto platí, že by primárně měl být odpovědný přímý autor. Odpovědnost může být případně i rozložena mezi obě strany. Ve prospěch zprostředkovatelů by mělo hrát i to, pokud adresát měl možnost získat údaje přímého autora (např. IP adresu), avšak nepodnikl v tomto ohledu žádné kroky.¹¹³ Možnosti, které by měl adresát využít, ESLP hierarchicky seřadil v případě *Tamiz*, ve kterém se jednalo o politicky zaměřený blog na platformě provozované společností Google, avšak spravovaný soukromým blogerem.¹¹⁴ Nápravu či odškodnění lze primárně požadovat po přímém autorovi závadného komentáře a následně po majiteli blogu. Na společnost Google by se v tomto případě určitá odpovědnost mohla vztahovat pouze v případě, že by nereagoval na upozornění ohledně potenciálně závadného obsahu, což se však nestalo.¹¹⁵ ESLP tak stanovil jistý princip subsidiarity, podle kterého by oběť měla nápravu požadovat po subjektu, který je jí nejbližší a který je pro ni nejnázatelnější. Z uvedených závěrů plyne, že ani s odpovědností autorů to není tak snadné. Na jedné straně totiž odhalení jejich identity brání povaha online prostředí i význam anonymity, na straně

¹⁰⁹ MOYAKINE, op. cit., s. 17.

¹¹⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 12. 2008, ve věci *K.U. proti Finsku*, č. stížnosti 2872/02. Vnitrostátní orgány v tomto případě požadovaly po provozovateli internetové seznamky poskytnutí osobních údajů osoby, která byla podezřelá z toho, že zveřejnila inzerát s erotickým podtextem s informacemi dvanáctiletého chlapce. ESLP uznal, že záruky stanovené čl. 8 a 10 EÚLP do jisté míry omezují vyšetřování trestných činů zdůraznil zásadní význam ochrany dětí před sexuálním zneužíváním.

¹¹¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 4. 2018, ve věci *Benedik proti Slovinsku*, č. stížnosti 62357/14, bod 127. Případ se týkal zpřístupnění údajů o uživateli spojených s dynamickou IP adresou orgánům činným v trestním řízení vyšetřujícím šíření dětské pornografie. Na základě ní pak vyhledali poskytovatele internetového připojení, od kterého získali jméno a adresu daného uživatele IP adresy. Jelikož uživatel své osobní údaje nikde neuváděl a nevyžadoval je od něj ani provozovatel internetové stránky, jeho online činnost zahrnovala vysoký stupeň anonymity.

¹¹² *Delfi AS proti Estonsku*, op. cit., bod 151.

¹¹³ *Pihl proti Švédsku*, op. cit., bod 34.

¹¹⁴ Společnost Google provozovala internetovou platformu Blogger.com, na které si kdokoli mohl bezplatně zřídit svůj nezávislý blog. Jedním z takových blogů byl i „London Muslim“, který sdílel fotografii stěžovatele, toho času politika, a text o jeho rezignaci kvůli tomu, že měl v Thanetu nazvat nějaké dívky „děvkami“. Autor blogu v této souvislosti počastoval stěžovatele například tím, že je „spratek s ušima jako Spock z *Star Treku*“. Tento příspěvek vyvolal poměrně bouřlivou reakci a zanedlouho se pod ním nacházelo více než 46 mnohdy velmi urážlivých komentářů. Zněly např. „Znám pana Tamize už dlouho a jsem překvapen, že se tohle jeho chování provalilo až teď, Pyam je známý drogový dealer v Thanetu a byl soudně popotahován i za okrádání svých zaměstnavatelů...“; „Nemůžu popřít, že to, co řekl, není pravda, ale není tohle ten stejný Payam Tamiz, který si vodí holky na svoje ‚houseparties‘ v podstatě každý víkend s jeho kámoši a spí s nimi? Trochu pokrytecké, ne?“ Stěžovatel se obrátil přímo na společnost Google, která jeho požadavek na odstranění komentářů postoupila blogerovi, tedy autorovi předmětného příspěvku. Ten komentáře odstranil. S tím se však stěžovatel nespokojil a začal společnost Google za pomluvu, avšak neuspěl.

¹¹⁵ *Tamiz proti Spojenému království*, op. cit., body 83–85.

druhé je pak třeba zkoumat, zda se obětem protiprávního projevu vůbec vyplatí po nich nápravu či odškodnění požadovat. Odpovědnost by přesto nadále měla primárně ležet na autorech. Tento přístup je částečně schizofrenní, neboť nelze zároveň argumentovat snahou o efektivitu dosažení nápravy či odškodnění stanovením odpovědnosti zprostředkovatelů, ale zároveň po obětech požadovat, aby se před uplatněním této varianty pouštěly do boje s větrnými mlýny v podobě náročného a zdoluhavého zjišťování totožnosti autorů. Z hlediska obětí by tak bylo přívětivější, kdyby se mohly nápravy domáhat rovnou po zprostředkovateli, který by následně mohl vůči autorům uplatnit případný regresní nárok. Koneckonců, jak již bylo řečeno, zprostředkovatelé jsou fakticky mnohem lépe vybaveni k tomu, aby identitu autorů odhalili a za tímto účelem si nastavili potřebné mechanismy například ve formě registrační povinnosti svých uživatelů. Stejně jako u předchozího kritéria, je i toto pro zprostředkovatele poměrně nejisté, neboť nemohou předvídat, co bude v konkrétním případě pro oběť z hlediska nápravy či odškodnění účinnější.

3.3 Přijatá opatření

Jak již bylo řečeno, třetí kritérium se do jisté míry prolíná s hodnocením celkového kontextu. Opatření lze rozdělit podle souslednosti jejich uplatnění na preventivní, vyhledávací a reakční. ESLP ve vztahu k prvně zmíněnému odmítl, že by zprostředkovatelé měli mít povinnost předcházet protiprávním projevům tak, že budou aktivně bránit již jejich samotnému zveřejnění. Takový požadavek by podřýval právo svobodně šířit informace na internetu.¹¹⁶ Je totiž třeba brát na zřetel, že zprostředkovatelé, na rozdíl například od vydavatelů tištěných médií, nemají možnost seznámit se s obsahem, který by zůstával neměnný.¹¹⁷ Proto postačí, pokud zprostředkovatelé přijmou až následná opatření. Podstatné je, zda jsou přijatá opatření efektivní, tj. zda je mechanismus, který zajišťuje vyhledávání závadného obsahu a adekvátní reakci na něj, správně nastaven, a to i z hlediska časového.¹¹⁸

Na druhou stranu ESLP nepovažuje za nepřiměřené, aby zprostředkovatelé preventivně uživatele alespoň upozornili na pravidla a zásady diskuze či sdílení obsahu.¹¹⁹ V nedávném rozsudku ve věci *Zöchling* rovněž zdůraznil, že zprostředkovatelé musí uživatele výslovně informovat o tom, že šíření protiprávních projevů je zakázáno.¹²⁰ Takovýto neurčitě formulovaný požadavek se nicméně jeví jako poměrně samoučelný, neboť nijak nevymezuje, jaké projevy jsou protiprávní, a předpokládá tak určitou právní znalost samotných uživatelů. Zprostředkovatelé přitom nemohou být ani o mnoho konkrétnější, neboť nemají pravomoc protiprávnost projevů vymezovat. Nemohou se tedy příliš pouštět do poměrně pokročilého výkladu vnitrostátních právních předpisů.

¹¹⁶ *Magyar Tartalomsgálátatók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku*, op. cit., bod 82.

¹¹⁷ KOPISAARI, P. From *Delfi* to *Sanchez* – when can an online communication platform be responsible for third-party comments? An analysis of the practice of the ECtHR and some reflections on the Digital Services Act. *Journal of Media Law* [online]. 2022, č. 2, s. 360 [cit. 31. 7. 2023]. DOI: <https://doi.org/10.1080/17577632.2022.2148335>

¹¹⁸ *Delfi proti Estonsku*, op. cit., bod 154.

¹¹⁹ *Pihl proti Švédsku*, op. cit., body 32–33.

¹²⁰ *Zöchling proti Rakousku*, op. cit., bod 13.

Za účelem zachycení protiprávních projevů by měly být nastaveny více či méně automatizované vyhledávací procesy na základě předem definovaných kritérií (například slov). ESLP přitom nepožaduje odhalování sofistikovaných metafor a skrytých významů, ale hlavně explicitních výrazů.¹²¹ Fáze vyhledávání a reakce jsou z povahy věci úzce propojeny a existuje více mechanismů zohledňujících různé způsoby nakládání s již identifikovanými protiprávními projevy. V rámci nich by měl zprostředkovatel sestavit tým moderátorů,¹²² případně zajistit pravidelnou kontrolu osobně.¹²³ Komplementárním způsobem vyhledávání by měla být i možnost nahlášovat závadný obsah ze strany uživatelů například prostřednictvím k tomu designovaného tlačítka,¹²⁴ případně i jinak, třeba e-mailem.¹²⁵ Nápomocné pro sledování vývoje diskuse může být i funkce notifikace při zveřejnění komentáře.¹²⁶ Efektivita těchto opatření bude nicméně přímo souviset s rozsahem, resp. dosahem konkrétní platformy.

Jedním z nejtypičtějších mechanismů je tzv. *notice-and-takedown*¹²⁷. Ten spočívá v tom, že zprostředkovatelé nemají primárně povinnost protiprávní obsah aktivně vyhledávat, ale jakmile se o něm dozví, musí jej odstranit nebo k němu zamezit přístup. Uvedený způsob reakce je však stále více kritizován a odborná veřejnost preferuje mechanismus tzv. *notice-and-action*, který předpokládá přijetí i jiných opatření, nikoli defaultně pouze odstranění.¹²⁸ Možností reakce je pak několik a v ideálním případě by na různé druhy protiprávního jednání měli zprostředkovatelé reagovat s ohledem na jeho individuální povahu.¹²⁹ Nicméně nezdá se, že by ESLP na tyto poznatky jakkoli reagoval, neboť i ve svých nejčerstvějších rozsudcích počítá z hlediska efektivity vyvažování práv pouze s odstraňováním protiprávních projevů.¹³⁰

Nedílnou součástí posuzování účinnosti opatření je rychlost jejich aktivace.¹³¹ To však opět závisí na individuálních okolnostech případu. Obecně však lze říct, že odstranění, potažmo jiný způsob vypořádání, od několika minut¹³² až do 24 hodin je ideální.¹³³ Zohlednit je třeba i celkový čas, po který byl komentář nebo jiný obsah zahrnující protiprávní projev dostupný a viditelný. Platí, že pár dní lze tolerovat,¹³⁴ několik týdnů již nikoli.¹³⁵ Tento aspekt se samozřejmě týká především projevů, které zprostředkovatelé odstranili z vlastní iniciativy.¹³⁶

¹²¹ *Delfi proti Estonsku*, op. cit., bod 156.

¹²² *Hoiness proti Norsku*, op. cit., bod 72.

¹²³ *Jezior proti Polsku*, op. cit.

¹²⁴ *Delfi proti Estonsku*, op. cit., body 155–156.

¹²⁵ *Hoiness proti Norsku*, op. cit., bod 72.

¹²⁶ *Pihl proti Švédsku*, op. cit., bod 32.

¹²⁷ HANYCH, PIVODA, op. cit., s. 202.

¹²⁸ ANGELOPOULOS, SMET, op. cit., s. 2.

¹²⁹ *Ibid.*, s. 26.

¹³⁰ *Zöchling proti Rakousku*, op. cit., bod 13.

¹³¹ *Delfi proti Estonsku*, op. cit., bod 156.

¹³² *Hoiness proti Norsku*, op. cit., bod 73.

¹³³ *Pihl proti Švédsku*, op. cit., bod 32; *Hoiness proti Norsku*, op. cit., bod 73.

¹³⁴ Např. 9 dnů v případě *Pihl proti Švédsku*.

¹³⁵ Např. 6 týdnů v případě *Delfi proti Estonsku*.

¹³⁶ *Hoiness proti Norsku*, op. cit., bod 73.

Udržet na uzdě aktivitu uživatelů je ale velmi obtížné, tím spíše u nekomerčních zprostředkovatelů a jednotlivců, neboť opatření vyžadují značné úsilí i prostředky. Obecným východiskem nicméně je, aby využili veškeré nástroje, které mají k dispozici, resp. jejichž využití po nich lze spravedlivě požadovat, a to i s ohledem na personální zajištění konkrétního zprostředkovatele a rozsah platformy, kterou spravuje. Pro fyzické osoby tak bude oproti například komerčním zpravodajským portálům podstatně komplikovanější dostat požadavkům na dostatečná opatření. V některých případech proto může být jedinou účinnou možností omezení komentování či viditelnosti příspěvků širšímu okruhu osob.¹³⁷ Nelze tedy a priori vyloučit odpovědnost některé skupiny zprostředkovatelů, neboť by to mohlo vést ke zneužívání a dalšímu šíření protiprávních projevů, manipulací, dezinformací a lží.¹³⁸ Je tedy patrné, že ESLP od dob *Delfi* podstatně změnil svůj přístup, který však může vést k nežádoucímu *chilling effectu*, což je i předmětem posledního kritéria.

3.4 Důsledky

Při posuzování odpovědnosti zprostředkovatelů za protiprávní projevy se hodnotí i průměrnost důsledků, které jim hrozí. Typicky půjde o vyšší pokuty. ESLP v této souvislosti akceptoval například uložení pokuty ve výši 320 € v případě komerční internetové platformy bez dalšího odškodnění.¹³⁹ Přijal však i částku 3 000 € a náhradu nákladů řízení, i když se jednalo o jednotlivce, byť politika.¹⁴⁰ V tomto ohledu bude průměrnost záviset i na konkrétním státu, ve kterém byla pokuta uložena. Problematické však může být řetězení různých opatření ze strany orgánů veřejné moci, jako je pokuta, nařízení odstranění protiprávních projevů, zveřejnění omluvy, uhrazení škody atd.¹⁴¹ Nežádoucím důsledkem může být také potenciální výše případného odškodnění, kterého by se mohla domáhat oběť protiprávního projevu.¹⁴²

Měřítkem je také to, zda byl zprostředkovatel v návaznosti na vnitrostátní rozhodnutí nucen změnit model svého podnikání.¹⁴³ Důsledky tedy nemusí spočívat pouze ve formálním postihu, ale mohou se odvíjet i od následného nepřímého ovlivnění fungování služeb. Příliš přísně nastavená odpovědnost zprostředkovatelů tak může mít nežádoucí *chilling effect* na výkon svobody projevu, tím spíše, pokud je určitá internetová platforma zaměřena na témata veřejného zájmu¹⁴⁴ včetně předvolební kampaně.¹⁴⁵ I tento dopad je tak nutné zohlednit při vyvažování práv,¹⁴⁶ aby se nezvyšovalo riziko autocenzury.¹⁴⁷

¹³⁷ *Sanchez proti Francii*, op. cit., body 190–201.

¹³⁸ *Ibid.*, bod 184.

¹³⁹ *Delfi proti Estonsku*, op. cit., body 160–161.

¹⁴⁰ *Sanchez proti Francii*, op. cit., bod 208.

¹⁴¹ *Jezior proti Polsku*, op. cit.

¹⁴² *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku*, op. cit., bod 86.

¹⁴³ *Delfi proti Estonsku*, op. cit., body 160–161.

¹⁴⁴ *Jezior proti Polsku*, op. cit.

¹⁴⁵ *Sanchez proti Francii*, op. cit., bod 208.

¹⁴⁶ *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku*, op. cit., body 86–88.

¹⁴⁷ *Sanchez proti Francii*, op. cit., bod 184.

Právě zmíněný *chilling effect* může činit potíže, neboť pro zprostředkovatele již samotná existence sdílené odpovědnosti za protiprávní projevy třetích osob může být motivací pro to, aby odstraňovali i obsah, který protiprávní není, případně aby vůbec neumožňovali jakoukoli interakci.¹⁴⁸ Zásadnější dopad na výkon svobody projevu pak samozřejmě mohou mít trestněprávní postihy, které by nadto ve formě odnětí svobody měly být zejména v kontextu politického projevu zcela výjimečné.¹⁴⁹

3.5 Zvláštní případy si žádají zvláštní přístup

Ne pro každé protiprávní projevy jsou kritéria *Delfi* vhodná. Odlišně ESLP postupoval například u sdílení hypertextových odkazů, které podle něj nepředstavuje publikování samotného obsahu, ale pouze přesměrování k vyhledání a propojení dalších souvisejících informací. V takovém případě totiž zprostředkovatel zpravidla nemá jakoukoli kontrolu nad obsahem stránky, ke které hypertextový odkaz vede. Tento obsah se přitom může kdykoli změnit.¹⁵⁰ Proto je třeba před stanovením případné odpovědnosti zkoumat, zda zpravodajský portál a) podpořil závadný obsah; b) citoval závadný obsah a v jakém kontextu; c) pouze uvedl hypertextový odkaz (bez jakéhokoli zhodnocení obsahu); d) věděl či rozumně mohl vědět, že se jedná o difamační či jinak protiprávní obsah; e) jednal v dobré víře, respektoval etická pravidla žurnalistiky a postupoval v souladu s náležitou péčí, kterou lze od odpovědného novináře očekávat.¹⁵¹ Zásadní význam pro stanovení odpovědnosti zprostředkovatele tak bude mít kontext sdílení hypertextového odkazu a v rámci něj míra kontroly nad koncovým obsahem.

S tímto závěrem však částečně kontrastuje vyznění rozsudku ve věci *Kilin*,¹⁵² ve kterém byl stěžovatel trestně odsouzen za zpřístupnění obsahu třetích osob, konkrétně videa. V tomto případě se podle ESLP jednalo o šíření a stěžovatele přirovnal spíše k samotnému autorovi protiprávního obsahu.¹⁵³ ESLP proto zjišťoval, zda projev stěžovatele mohl požívat ochrany nebo se jednalo o nenávistný projev, a to jak ve smyslu čl. 10, tak případně čl. 17 Úmluvy. Rozhodující byla zejména povaha a účel šířeného obsahu, jeho dosah i případný dopad na pozadí společenské a politické situace či způsobilost přispět k veřejné debatě. Roli však hrál i osobní postoj stěžovatele, ať již přímo vyjádřený či vyplývající například z jeho nacionalistických zájmů, umělecká povaha obsahu, ale i jeho vytržení z původního kontextu.¹⁵⁴

¹⁴⁸ MARONI, op. cit., s. 261–270.

¹⁴⁹ *Sanchez proti Francii*, op. cit., body 205–207.

¹⁵⁰ *Magyar Jeti Zrt proti Maďarsku*, op. cit., body 69–76.

¹⁵¹ *Ibid.*, bod 77.

¹⁵² *Kilin proti Rusku*, op. cit. Stěžovatel sdílel na svém účtu na sociální síti, byť úzké skupině osob, z kontextu vytrženou část karikaturního filmu o neonacitech a skinheadech v Rusku, ve kterém ruská babička útočí na ázerbajdžánského prodávče, protože podvádí své zákazníky. Účelem filmu bylo upozornit na lidi zabité skinheady v Rusku v roce 2018. Stěžovatel následně bez dalšího komentáře sdílel i audionahrávku (nikoli svoji), která obsahovala výzvy k vlastenectví, označovala osoby určité rasy za „černou sračku“, se kterou je třeba bojovat. Stěžovatel byl trestněprávně odsouzen za zpřístupnění protiprávního obsahu třetích osob.

¹⁵³ *Ibid.*, body 54, 79.

¹⁵⁴ *Ibid.*, body 82–94.

Obdobně lze nahlížet i na situaci, ve které je provozovateli zpravodajského portálu uložena povinnost poskytnout identifikační údaje autorů nenávistných komentářů. V takovém případě je role zprostředkovatele zásadní pro ochranu osobních údajů autorů a přeneseně i jejich svobody projevu.¹⁵⁵ Nejedná se ale o vyvažování práv v souvislosti s určením odpovědnosti, ale „pouze“ s odhalením údajů autorů. Proto lze podle ESLP klást na přezkum z hlediska vyvažování a odůvodnění mírnější nároky.¹⁵⁶ Na tom, zda v takovémto případě jsou ve hře práva zprostředkovatelů, však nepanuje shoda. To dokládá i částečně disentanční stanovisko soudce Eicke právě v případě *Standard Verlagsgesellschaft mbH*, který hlasoval proti přípustnosti stížnosti, neboť se domníval, že opačným závěrem dochází ke zbytečnému nafukování rozsahu čl. 10 Úmluvy.¹⁵⁷

Závěr

Zavedení odpovědnosti zprostředkovatelů je významným nástrojem boje proti protiprávním projevům, neboť jsou uživatelům internetu nejbližší a mohou tak nejefektivněji zajistit takové podmínky užívání internetového prostoru, které buď zcela znemožní, aby se v něm protiprávní projevy objevovaly, v realističtějších případech zajistí či spíše napomůžou, aby v něm nezůstaly. Aby však tento potenciál mohli zprostředkovatelé v plném rozsahu využít a podílet se tak na ochraně lidských práv, musí jim k tomu státy poskytnout adekvátní právní rámec. Vymezení povinností, které se na tyto subjekty vztahují, by právě z důvodu jejich soukromé povahy mělo být dostatečně určité s co možná nejmenším dopadem na jejich fungování. Regulace zprostředkovatelů by zároveň měla respektovat jejich reálné možnosti a neklást na ně nároky, kterým ani při nejlepší dobré vůli nemohou dostát. Právě tam kde končí přiměřená míra zatížení zprostředkovatelů, musí stát hledat jiná řešení zajištění svých pozitivních závazků.

Samotná kritéria tak, jak jsou nastavena judikaturou ESLP, státům, potažmo zprostředkovatelům neposkytují dostatečně konkrétní návod, jak by měla právní úprava odpovědnosti vypadat, aby byla způsobilá zajistit mezinárodní standard ochrany lidských práv a potažmo zamezit tzv. soukromé cenzuře. Byť se ESLP pokouší o zavedení určité metodologie, kterou postupně aktualizuje, hlavní těžiště vždy leží na individuálním posouzení specifických okolností konkrétního případu. Tato metodologie je nadto zaměřena právě na následný (soudní) přezkum a nemá ambici zamýšlet se nad tím, jak zprostředkovatelé mohou své odpovědnosti předejít. I proto je důraz kladen na to, že hlavní slovo mají vnitrostátní soudy a případné zvrácení jejich závěrů ze strany ESLP je obtížné, následují-li jím vyvinutá kritéria. Pokud se nadto povaha zprostředkovatele či forma protiprávního projevu nebo obsahu výrazněji odlišuje od parametrů nastavených v pilotním rozsudku *Delfi*, lze pozorovat jistou tendenci ESLP odchylovat se od svých původních závěrů a klást na zprostředkovatele stále přísnější požadavky. Tento posun je patrný zejména v rozšíření okruhu zprostředkovatelů, na které se odpovědnost vztahuje, včetně fyzických osob, byť s politickým prvkem.

¹⁵⁵ *Standard Verlagsgesellschaft mbH proti Rakousku* (č. 3), op. cit., bod 78.

¹⁵⁶ *Ibid.*, body 74, 92–96.

¹⁵⁷ *Ibid.*, částečně disentanční stanovisko soudce Eicke, bod 1.

Zhodnotíme-li jednotlivá kritéria, nejproblematictější se z hlediska zamezení rizika tzv. soukromé cenzury jeví hned první. Pokud by totiž byla vnitrostátní právní úprava odpovědnosti nastavena tak, že zprostředkovatelé mají povinnost komplexně posuzovat kontext, je takový požadavek značně neurčitý, a to i v případě, že by právní úprava specifikovala, na co se v rámci kontextu mají zaměřit. Okolnosti, které podle ESLP mohou mít pro stanovení odpovědnosti zprostředkovatelů význam, jsou do značné míry nepředvídatelné. Byť si lze představit, že právní úprava bude například zohledňovat povahu zprostředkovatelů a bude tedy klást odlišné požadavky například na komerční a neziskové zprostředkovatele, takové členění by nevedlo k dosažení cíle, kterým je zamezení či jiné postihování protiprávních projevů. Zřejmé není ani to, jak by zprostředkovatelé měli vyhodnocovat potenciální rizika jimi zveřejňovaného či jinak vytvářeného obsahu či jaká povaha protiprávních projevů již vyžaduje odstranění nebo jinou reakci. Podstatné je totiž i to, že zprostředkovatelé nemají pravomoc protiprávnost určitého projevu závazně posoudit, neboť nejsou orgánem veřejné moci, který by právo aplikoval, interpretoval, nebo dokonce dotvářel.¹⁵⁸ I proto po zprostředkovatelích nelze spravedlivě požadovat, aby kontext protiprávního projevu komplexně zkoumali.

I druhé kritérium předpokládá individuální posouzení faktické možnosti odhalení identity autorů protiprávních projevů. Zprostředkovatelé totiž nemohou předem vědět, zda bude v konkrétním případě pro oběť výhodnější, aby odškodnění požadovala po nich a nikoli po autorovi. Tento aspekt by nicméně mohl alespoň částečně vyřešit regresní nárok zprostředkovatelů vůči autorům. Bylo by tak na nich, zda si za tímto účelem obstarají potřebné informace například formou zavedení registrace uživatelů jejich služeb. Takováto opatření však na druhou stranu mohou mít negativní dopad na volné šíření myšlenek, názorů a informací a mohou v konečném důsledku zcela popřít význam anonymity na internetu jako součásti ochrany práva na soukromí.

S výše uvedeným pak souvisí i případné nastavení sankčního mechanismu, neboť jestliže není dostatečně určité vymezena hypotéza a dispozice právní normy, pak případné uplatnění sankce postrádá jakýkoli předvídatelný základ. Tento aspekt tedy není v případě závěru o neefektivitě předchozích kritérií třeba podrobněji rozebírat, neboť stanovení výše finančních pokut by pro státy neměl být v případě porušení jasně vymezených povinností zásadnější problém, a to i za využití analogie s dalšími instituty civilního, přestupkového či trestního práva. Naopak není jasné, jak by měla případná právní úprava, resp. následný soudní přezkum, objektivně zohledňovat hrozbu tzv. *chilling effectu* nebo dopadů na fungování konkrétních zprostředkovatelů. Opět by se tedy jednalo o posouzení každého jednotlivého případu.

Vyšší míra objektivitě odpovědnosti zprostředkovatelů může vést cestou stanovení opatření, která mají zprostředkovatelé přijmout. V tomto ohledu by judikatura ESLP měla sloužit ke sjednocování a zefektivňování automatizovaných mechanismů, ale i nastavování preventivních pravidel užívání. Praktickou roli nicméně může hrát to, jakými finančními, technickými, ale i personálními prostředky zprostředkovatelé disponují. Snaha bránit

¹⁵⁸ LAND, 2019, op. cit., s. 405–414.

šíření protiprávních projevů by pro ně neměla být nepřiměřeně zatěžující až likvidační. Státy by se měly zaměřit na technologické možnosti vyhledávacích a reakčních mechanismů založených na principu *notice-and-action*¹⁵⁹ a tyto ideálně i ve spolupráci se zprostředkovateli dále rozvíjet tak, aby pokrývaly identifikaci a postihování co nejširšího spektra protiprávních projevů. Zahrnuta by rovněž měla být možnost přezkumu orgánem veřejné moci. Zprostředkovatelé by tak byli odpovědní pouze za řádné provozování těchto mechanismů, což by vnitrostátní orgány byly schopné posuzovat na základě předem jasně vymezených parametrů. Odpovědnost zprostředkovatelů by tak nezávisela na konečném výsledku, tedy postihu protiprávního projevu, ale zda přijali veškerá opatření, která po nich vnitrostátní právní úprava vyžadovala. V této souvislosti je přelomovým zdrojem právní úpravy odpovědnosti včetně stanovení výrazně konkrétnějších požadavků na zprostředkovatele nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2065 ze dne 19. října 2022 o jednotném trhu digitálních služeb a o změně směrnice 2000/31/ES, které mj. vyzdvihuje i zájem na tom, aby zprostředkovatelé chránili lidská práva podle mezinárodních standardů, zároveň zdůrazňuje princip náležité péče.¹⁶⁰

Vrátíme-li se tedy k algoritmu vymezenému ve třetí kapitole tohoto článku, dospějeme k závěru, že právní rámec regulace zprostředkovatelů nemůže pouze na základě kritérií stanovených judikaturou ESLP dosahovat potřebné kvality. Za takové situace nelze po zprostředkovatelích požadovat, aby samostatně dovozovali a beze zbytku zachovávali onu ideální míru ochrany svobody projevu, ale i dalších práv. Tím se dostáváme do výchozího bodu smluvní svobody mezi zprostředkovateli a koncovými uživateli internetu. Zprostředkovatelé tak mohou přistupovat k omezování svobody projevu v rozporu s mezinárodním lidskoprávním standardem, a to jak čistě z vlastní vůle, tak případně i pod hrozbou sankcí souvisejících s nejasně vymezenými povinnostmi. Tím může docházet k tzv. soukromé cenzuře. Jestliže tedy stát nepřijme jiná dostatečně efektivní opatření například přímo vůči autorům, nese za porušování svých pozitivních závazků plynoucích z Úmluvy odpovědnost výhradně sám.

Je nicméně nutné přihlédnout i k tomu, že regulace činnosti v online prostředí má své limity a nikdy nebude možné jej kontrolovat a regulovat v takovém rozsahu, jako je tomu v reálném světě.¹⁶¹ Státy by však v takovém případě měly přinejmenším prokázat, že přijaly veškerá opatření, která měly k dispozici. Případné nedostatky v ochraně lidských práv, ať jsou či nejsou závislé na vůli států, nemohou jít k tíži zprostředkovatelů. V každém případě pak bude záležet na ESLP, jak opatření přijatá státy z hlediska plnění jejich pozitivních závazků posoudí.

¹⁵⁹ Varianty tohoto mechanismu, jako je *notice-and-notice*, *notice-and-judicial-takedown*, *notice-and-suspension*, *notice-and-stay-down*, rozebírají např. Christina Angelopoulos a Stijn Smet v článku ANGELOPOULOS, SMET, op. cit., s. 16–18.

¹⁶⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2065 ze dne 19. 10. 2022 o jednotném trhu digitálních služeb a o změně směrnice 2000/31/ES.

¹⁶¹ *Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině*, op. cit., bod 63.